

Vergaderjaar 1994–1995

23 900 XIII

Vaststelling van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 1995

Nr. 34

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 23 februari 1995

1. INLEIDING

Op 5 april 1993 heeft mijn ambtsvoorganger, in overeenstemming met zijn toenmalige ambtsgenoten van Onderwijs en Wetenschappen, Financiën, Defensie en Verkeer en Waterstaat, de Adviescommissie maritieme onderzoeksinfrastructuur (Commissie-Zandbergen) ingesteld. De Commissie heeft daarbij als opdracht gekregen voorstellen te doen ten aanzien van de structuur en de strategie van **het Nederlands maritiem gericht onderzoek**, alsmede daarvoor een implementatieplan en een draagvlak te ontwikkelen, in overleg met bedrijfsleven, overheid en onderzoeksinstituten.

Op 24 februari 1994 heeft mijn ambtsvoorganger u het eerste deel van het advies van de Commissie-Zandbergen, handelende over de structurering van de overheidsstimulering van de vraag naar maritiem gericht onderzoek, doen toekomen.

De Commissie-Zandbergen heeft zich vervolgens gebogen over de aanbodzijde van het maritiem onderzoek, te weten de Nederlandse maritieme kennisinfrastructuur. De Commissie heeft daarbij prioriteit gegeven aan de problematiek van het MARIN. Ik doe u het advies hierbij toekomen.¹

Naar het zich thans laat aanzien zal met de standpuntbepaling met betrekking tot de investeringsbehoefte van MARIN nog geruime tijd gemoeid zijn. Voor een zorgvuldige besluitvorming is nog nader onderzoek, met name met betrekking tot de technisch-wetenschappelijke en de financieel-economische aspecten van het beoogde investeringspakket, noodzakelijk. Mijn aanvankelijke voornemen om een standpunt over de overheidsbetrokkenheid bij het maritiem gericht onderzoek te bepalen met inbegrip van de aanbodzijde kan daarom nu niet worden gerealiseerd. In overeenstemming met mijn ambtsgenoten van Verkeer en

¹ Ter inzage gelegd bij de afdeling Parlementaire Documentatie.

Waterstaat, Financiën, Defensie en de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heb ik daarom besloten u thans in kennis te stellen van de conclusies, welke wij hebben getrokken aangaande de structurering van de vraagstimulering naar maritiem gericht onderzoek.

2. STRUCTURERING VAN DE STIMULERING VAN HET MARITIEM GERICHT ONDERZOEK

2.1. De filosofie van de Commissie-Zandbergen

De Commissie-Zandbergen adviseert tot een grondige vernieuwing van de overheidsstimulering van de vraag naar maritiem gericht onderzoek. Hoofdkenmerk van deze nieuwe aanpak is het benadrukken van de eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven voor dit onderzoek.

Een accentverlegging dient plaats te vinden van subsidieverlening en financiering van projecten naar het formuleren van een toekomstvisie van de maritieme sectoren door het bedrijfsleven zelf in daartoe door hen te formuleren denktanks. De Commissie wenst eveneens een accentverlegging van steunverlening aan onderzoeksprojecten van individuele ondernemingen naar versterking van kennis en kunde op sectorniveau. Er dient een belangrijke plaats te worden ingeruimd voor de Nederlandse maritieme kennisinfrastructuur.

De Commissie adviseert de Stichting CMO, als centraal coördinerend orgaan, te vervangen door een nieuw overkoepelend instituut: het Nederlands Instituut voor Maritieme ontwikkeling (NIM). Het NIM dient de visies van de denktanks te integreren tot een visie voor de maritieme sector als geheel. Voorts heeft het NIM als hoofdtaak de professionalisering van de vraag naar maritiem gericht onderzoek.

2.2. Inrichting van het te voeren beleid

2.2.1. Algemeen

Ik ben van oordeel dat een specifiek beleid gericht op een sector slechts kan worden gerechtvaardigd door specifieke factoren. De bijzondere overheidsaandacht voor het innovatief gerichte onderzoek in de maritieme sector vindt zijn reden in het belang dat deze sector, ook historisch gezien, heeft voor ons land. Bovendien is de sector onderhevig aan een zware internationale concurrentie, die onder meer gekenmerkt wordt door aanwezigheid van steunregimes in vele landen. Deze internationale steunverlening bestaat er ook met betrekking tot de maritieme researchinfrastructuur. Daarom acht ik voortzetting van de steunverlening door de Nederlandse overheid vooralsnog onmisbaar.

2.2.2. De doelgroep

De omschrijving van de maritieme sector van de Commissie heeft in beginsel mijn instemming. Ik ben echter van oordeel dat het bijzondere stimuleringsregime voor de onderzoeksinspanning slechts dient te blijven gelden voor de maritieme subsectoren, wier bedrijvigheid deels of geheel afhankelijk is van schepen en offshore-installaties en daarmee vergelijkbare vaste of drijvende installaties op welke onderhevig zijn aan genoemde internationale concurrentie met overheidssteunverlening. Het stimuleringsbeleid richt zich op de economische en technologische ontwikkeling van en binnen die maritieme subsectoren. Aangezien de handelsvaart onderdeel vormt van de totale vervoersketen en ook als zodanig dient te worden bekeken gaat het daarbij ook om de koppeling

tussen het vervoer over zee en het aansluitende vervoer over land (en binnenwateren), ongeacht of dit gaat om weg -, spoor- en binnenvaartvervoer.

Uiteraard zal aansluiting bij het beleid ten aanzien van het onderzoek op het gebied van verkeer, vervoer en daarmee samenhangende infrastructurale voorzieningen bevorderd worden. Ik denk daarbij aan de activiteiten, die gestalte worden gegeven als gevolg van de werkzaamheden van de stuurgroep Laan.

Van de zijde van mijn ambtsgenoot van Defensie heb ik begrepen dat het niet in het voornemen ligt het onderzoek op het gebied van de marine defensie-technologie in te brengen in het te voeren nieuwe stimuleringskader. Onderkend is dat dit onderzoek vrijwel niet samenvalt met dat van de civiele maritieme sector, maar daarop aansluit. De feitelijke overlap is daarom van beperkte omvang.

2.2.3. Het te stimuleren onderzoek

Ik onderschrijf de opvatting van de Commissie-Zandbergen dat de stimulering van de vraag zich dient te concentreren op het versterken van de kennis en de kunde op sectorniveau. Maritieme bedrijven kunnen thans al van het reguliere technologie-instrumentarium gebruik maken. Desondanks sluit ik een tijdelijke subsidieregeling voor ondersteuning van onderzoeksprojecten van individuele bedrijven niet bij voorbaat uit.

Het stimuleringsregiem zal zich alleen richten op het strategisch fundamenteel en precompetitief toepassingsgericht onderzoek. Het onderzoek heeft daarbij betrekking op de fase voorafgaand aan de concrete produktontwikkeling. Dit onderzoek vormt een belangrijke bron voor de ontwikkeling van toepasbare kennis en voor het tot stand brengen van concrete toepassingen. De toenemende complexiteit van de vraagstukken, waarmee de maritieme sectoren te maken hebben, waaronder ook de specifieke problematiek van het kapitaalgoed schip als productiesysteem, vereisen een toenemende betrokkenheid van meerdere disciplines bij de verdere ontwikkeling van de kennis en de kunde in de sector. Ik ben daarbij, met de Commissie-Zandbergen, van oordeel dat de stimulering van de onderzoeksvraag van de sector vooral dient te zijn gericht op de instandhouding en versterking van de sectorale kennis zoals deze, in belangrijke mate, is geïncorporeerd in de maritieme, publiek gefinancierde kennisinfrastructuur. Kennisoverdracht tussen de onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven dient in de tot stand te brengen krachtige wisselwerking tussen beide een centraal thema te zijn.

2.2.4. De vormgeving

2.2.4.1. De denktanks

De door de Commissie-Zandbergen voorgestelde denktankstructuur acht ik een interessante en gedurfde aanpak. Deze benadering spreekt mij vooral aan omdat ik het zeer wenselijk acht de sturing van het onderzoek zo dicht mogelijk bij de belanghebbenden te brengen. Deze wijze van ondersteunen van de stimulering van onderzoek in de maritieme sector wijkt af van hetgeen in meer algemene zin gebeurt ten behoeve van het bedrijfsleven. Ik beschouw dit dan ook als een experiment.

Niettegenstaande de duidelijke keuze voor het neerleggen van de volledige verantwoordelijkheid voor de denktanks bij het bedrijfsleven acht ik vooralsnog enige facilitering wenselijk. Voor de vorm van deze facilitering gaan mijn gedachten uit naar het beschikbaar stellen van

consulenten-uren uit hoofde van een daartoe te ontwerpen regeling. De in te zetten consulenten zullen het vertrouwen dienen te hebben van het bedrijfsleven. Bij de selectie zullen derhalve aspecten zoals kwaliteit en onafhankelijkheid een belangrijke rol spelen.

2.2.4.2. Het NIM

Ik heb besloten de oprichting van een Stichting Nederlands Instituut voor Maritiem Onderzoek (NIM) te bevorderen en deze vooralsnog voor een periode van vier jaar te ondersteunen. Na een periode van twee jaar, of zoveel eerder als het NIM-bestuur dienstig acht, zal een eerste evaluatie plaatsvinden. Het NIM zal in belangrijke mate invloed kunnen gaan uitoefenen op het te voeren beleid. Dit zal, naar mijn oordeel, optimale voorwaarden creëren voor het welslagen van deze nieuwe aanpak. Het NIM heeft met ingang van 1995 de stimuleringsstaak overgenomen van de Stichting CMO, waarmee de overheid haar relatie heeft beëindigd.

Het NIM kent een bestuur van maximaal vijf leden. De benoeming van de bestuursleden van het NIM geschiedt op voordracht van de Minister van Economische Zaken. Deze voordracht wordt door mij opgemaakt in overeenstemming met mijn bij het maritiem onderzoeksbeleid betrokken ambtsgenoten.

Een zelfstandige rol voor het NIM in de projectselectie acht ik, in tegenstelling tot de Commissie, echter minder gewenst en ook niet in overeenstemming met de gekozen methodiek. Wel zullen de betrokken regeling(en) worden vormgegeven uitgaande van de door het NIM geadviseerde beleidsvoorkeuren en criteria.

Aansturing van het stimuleringsproces vanuit een centrale optiek door het NIM kan met name nuttig zijn waar het gaat om het ontwikkelen van door de technologie aangestuurde produkt-markt-combinaties waarbij inzet wordt geleverd vanuit een aantal subsectoren. Een dergelijke opzet voorkomt onnodige doublures, kan kostenbesparend werken, verhoogt de slaagkans van investeringen in innovatieve ontwikkelingen en kan leiden tot een betere benutting van de schaarse overheidsmiddelen.

Het NIM dient de ontwikkeling van een integrale visie en de daarvan afgeleide programmakaders met groot gezag in de gehele maritieme sector te kunnen uitdragen. Meer nog dan het kunnen bieden van financiële prikkels zal het succes moeten komen van de overtuigingskracht dat het goed geïnformeerd en innoverend ondernemen garanties biedt voor een voorspoedige ontwikkeling van het maritieme bedrijfsleven.

Voor een nadere beschrijving van de taken en bevoegdheden van het NIM verwijs ik naar de bijlage bij deze brief.

2.2.5. *Financiering en uitvoering van het stimuleringsinstrumentarium*

In de afgelopen jaren hebben de departementen van Economische Zaken en van Verkeer en Waterstaat (tezamen met een bescheiden bijdrage van het departement van Defensie) in totaal ruim f 10 miljoen per jaar beschikbaar gesteld voor de stimulering van de maritiem gerichte onderzoeksvraag. De beide departementen hebben het voornemen hun inspanning binnen de nieuwe structuur in beginsel te continueren. Aan de wens van de Commissie-Zandbergen tot verruiming van het budget zal niet tegemoet gekomen kunnen worden. De gedachte van de Commissie, door het vermeende, andere specifieke, maritieme stimuleringsregelingen in de structuur te integreren en op deze wijze een budgetverruiming te bewerkstelligen, behoort niet tot de mogelijkheden. Gezien het specifieke

stimuleringsregime voor de maritieme sector zijn dergelijke regelingen niet voorhanden terwijl afsplitsing van delen van het algemene (technologie)stimuleringsinstrumentarium ongewenst moet worden geacht. Ook de Commissie komt tot deze laatste conclusie.

De door de Commissie-Zandbergen zo sterk benadrukte eigen verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven wettigt de verwachting dat van de betrokken ondernemingen een belangrijke eigen financiële bijdrage bij de totstandkoming van de zo noodzakelijke kennisverstrekkende projecten kan worden verwacht.

2.3. Positie van de Stichting Coördinatie Maritiem Onderzoek (CMO)

De Commissie heeft geadviseerd de relatie met de Stichting CMO te beëindigen en de, inhoudelijk gewijzigde, coördinerende taken bij de vraagstimulering van het maritiem gerichte onderzoek onder te brengen in het NIM.

Ik deel de conclusie van de Commissie dat de Stichting CMO niet in staat moet worden geacht de nieuwe taakstelling op bevredigende wijze inhoud te geven. Het vertrouwen van het bedrijfsleven en de overheid in de structuur van de Stichting is daarvoor niet meer aanwezig.

Mijn ambtsvoorganger heeft de Stichting CMO op 24 februari 1994 in kennis gesteld van zijn voornemen de relatie tussen de overheid en de stichting met ingang van 1 januari 1995 te beëindigen. De Stichting CMO heeft, bij brief van 17 maart 1994, geantwoord dat zij dit beleidsvoornemens accepteert onder de voorwaarde dat de regering op, naar het oordeel van het stichtingsbestuur, adequate wijze invulling geeft aan de nieuwe structuur en tevens zorgt voor een aanvaardbare afwikkeling van de sociale problematiek van de Stichting CMO.

Mijn ambtsvoorganger heeft de Stichting CMO tenslotte op 9 juni 1994 zijn beslissing tot stopzetting van de subsidiërelatie met betrekking tot de projectsubsidies per 1 januari 1995 en tot stopzetting van de subsidiëring van de apparaatskosten van de Stichting per 1 juli 1995, medegedeeld.

Naast de nationale stimulerings- en coördinatietaak heeft de Stichting CMO enige coördinerende taken verworven in het kader van de Europese Unie en in samenwerkingsverbanden met andere landen. De daarbij betrokken projecten liggen voornamelijk op het vlak van de veiligheid en het milieu. Ik heb het voornemen bij de beëindiging van de relatie tussen de overheid en de Stichting CMO deze internationale taken te continueren. Getracht zal worden te voorkomen dat de huidige bij de Stichting CMO aanwezige expertise op dit gebied verloren gaat.

De internationale taken zullen voor een deel worden ondergebracht bij een professionele uitvoeringsorganisatie. Daarnaast zal een grotere inzet van de daarbij betrokken departementen geboden zijn. De uitvoering door de uitvoeringsorganisatie dient plaats te vinden in nauw overleg met de betrokken ambtsgenoten. Tussen de uitvoeringsorganisatie, de betrokken ambtsgenoten en het NIM zal adequate informatie-uitwisseling inzake de internationale taken moeten plaatsvinden. Participatie van het betrokken maritieme bedrijfsleven en de kennisinfrastructuur in deze internationale taakvervulling zal hierbij zoveel mogelijk worden bevorderd.

Met betrekking tot de positie van thans tot de Stichting CMO behorende Nederlands Maritiem Informatiecentrum (MIC) vindt thans intensief overleg plaats om te komen tot een nieuwe setting. Gezien het belang van

deze instelling voor de maritieme sector acht ik het behoud van dit centrum in enigerlei vorm en onderbrenging daarvan bij een bestaande instelling wenselijk.

De Minister van Economische Zaken,
G. J. Wijers

BESCHRIJVING TAKEN EN BEVOEGDHEDEN NEDERLANDS INSTITUUT VOOR MARITIEM ONDERZOEK IN HET KADER VAN DE OVERHEIDSSSTIMULERING VAN HET ONDERZOEK

Het Nederlands Instituut voor Maritiem onderzoek (NIM) zal worden belast met de navolgende taken en bevoegdheden.

1. Het NIM zal zich richten op het formuleren van een visie op de te onderkennen strategisch gerichte ontplooiingsmogelijkheden van de Nederlandse maritieme sector, mede op basis van de werkzaamheden van de tot stand gekomen denktanks per subsector.

2. Het NIM treedt op als katalysator in het vernieuwingsproces binnen de maritieme sector. Het NIM stimuleert en ondersteunt de denktanks bij de vorming van de subsectorvisie door het (doen) verstrekken van informatie en het beschikbaar stellen van consulenteondersteuning. Het NIM stimuleert de bedrijven tot het participeren, zowel inhoudelijk als financieel, in sectorprojecten ter invulling van de ontwikkelde visie.

3. Het NIM formuleert jaarlijks een, vrij algemeen geformuleerd meerjaren onderzoeksprogramma met een tijdshorizon van vier jaar. Deze meerjarenprogrammering zal met de betrokken departementen worden besproken in de Interdepartementale Commissie voor het Maritiem Onderzoek (ICOMAR).

4. Het NIM doet de Minister van Economische Zaken, de coördinerend bewindspersoon voor het maritiem onderzoeksbeleid, jaarlijks voorstellen voor één of meer regelingen voor steunverlening aan sectorale projecten gericht op de vergroting van het kennisniveau van de maritieme sectoren. De voorstellen van het NIM vormen daarbij een uitvloeisel van de geformuleerde visies op sectorniveau door de denktanks. Deze voorstellen van het NIM zullen richtinggevend zijn voor de door de Minister van Economische Zaken (op basis van de Kaderwet verstrekking financiële middelen EZ) vast te stellen regelingen.

5. Het NIM houdt zich niet bezig met beslissingen over subsidieverlening aan individuele projectvoorstellen noch met de daaraan ten grondslag liggende prioritering.

Een tweetal NIM-bestuursleden met een bijzondere kennis en ervaring op het gebied van het beoordelen op bedrijfs-economische en technisch-wetenschappelijke basis van projecten zullen deel gaan uitmaken van de Commissie van Deskundigen, die bij het Agentschap Senter met de advisering over de subsidieaanvragen is belast. Deze Commissie van Deskundigen zal uit tenminste vijf leden bestaan. De leden van de Commissie van Deskundigen dienen geen directe bedrijfsbelangen of anderszins belangenbehartigende taken te hebben.

6. Het NIM bevordert de kennisoverdracht van kennisinfrastructuur richting maritiem bedrijfsleven en het draagt zorg voor een zo breed mogelijke verspreiding van de resultaten van het door haar inzet tot stand gekomen (sub)sectorgericht strategisch onderzoek binnen het bedrijfsleven.

7. Het NIM zal in haar secretariaat voorzien bij voorkeur door het aantrekken van arbeidscontractanten op tijdelijke basis. Het NIM zal in ieder geval geen vast personeel in dienst nemen.

8. Het overleg tussen de bij de stimulering van onderzoek en ontwikkeling in de maritieme sector betrokken departementen en het NIM zal worden voorbereid in de ICOMAR.